

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Utdanningsforbundets høringssvar til forslag til forenklinger i forskrifter om rammeplaner for lærerutdanningene

Utdanningsforbundet takker for muligheten til å gi innspill og kommentarer til forslag om forenklinger i forskrifter om rammeplaner for lærerutdanningene – april 2023. Vi støtter generelt arbeidet med å gjøre rammeplanene mer overordnet. Utdanningsforbundet mener forenklinger kan bidra til å tydeliggjøre felles elementer som alle lærerutdanninger skal inneholde og kompetansen alle nyutdannede lærere skal ha.

Generelle kommentarer

Utdanningsforbundet merker seg at rammeplanutvalget vektlegger å videreføre forskningsbaserte, profesjonsnære og praksisrettede lærerutdanninger, med unntak av foreslåtte endringer i yrkesfaglærerutdanningen. Utdanningsforbundet støtter linjen rammeplanutvalget legger seg på og mener samme linje bør holdes ovenfor yrkesfaglærerutdanningen.

Utdanningsforbundet er også fornøyd med sammensetningen av det hurtigarbeidende rammeplanutvalget. Vi ønsker spesielt å trekke frem den brede representasjonen av alle partnere i barnehage, skole og lærerutdanning i utvalget. Utdanningsforbundet mener at deltakelse av alle relevante partnere i et slikt arbeid er viktig for å oppnå et godt resultat og at dette kan være noe av grunnen til at utvalget er kommet frem til mange svært gode forslag til forenklinger. Utvalget skal ha honnør for det de klarte å få til innenfor de knappe tidsfristene for arbeidet. Dette er et viktig arbeid og endringer av rammeplaner kan potensielt få store konsekvenser for kompetansen til fremtidige lærere. Det er viktig at fremtidige rammeplanutvalg får tilstrekkelig med tid til å reflektere og diskutere sammen.

Av nettsidene om *Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene* står at formålet med å redusere rammeplanstyringen er både å styre mer i det store og mindre i det små, og at de som tilbyr og samarbeider om lærerutdanning skal få større frihet og fleksibilitet til å videreutvikle utdanningene.

Retningslinjene for lærerutdanningene utarbeides og vedtas av universitetene og høyskolene og studentene uten deltakelse fra lærerprofesjonen og andre relevante samarbeidspartnere i barnehage og skole. I arbeidet med utvikling av lokale lærerutdanningsprogrammer har det blitt vanligere de seinere årene å involvere samarbeidspartnerne. Utdanningsforbundet mener at utvikling av retningslinjene og lokale lærerutdanningsprogrammer vil bli styrket om representanter fra lærerprofesjonen får en mer aktiv rolle i arbeidet. Vi mener at sentrale partnere i barnehage, skole og lærerutdanning skal bidra i arbeidet med utviklingen av retningslinjer og beslutte disse. Utdanningsforbundet er opptatt av å styrke sammenhengen mellom profesjonen selv og de som utdanner til den. Vi besitter en kollektiv profesjonskompetanse som er avgjørende for å få til god lærerutdanning.

Utdanningsforbundets vurdering av forslag fra utvalget og Kunnskapsdepartementets problemstillinger

Vårt hørings svar følger samme nummerering som utvalgets forslag (1–8).

1. Innpass av fag og utdanninger i lærerutdanningene

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalget i at det ikke gjøres endringer på dette punktet i rammeplanen uten en grundig utredning.

Praksis skal være en integrert del av alle fagene i lærerutdanning. I rammeplanene for alle lærerutdanninger skal det være et overordnet krav om helhet og sammenheng mellom fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis.

Utdanningsforbundet mener det kan være mulig å innpasse disiplin fag dersom fagdidaktikk og praksis sikres for det innpassende faget. I rammeplanene kan det stilles krav om at ved innpassing av tidligere utdanning uten praksis og fagdidaktikk, skal praksis og fagdidaktikk gjennomføres i løpet av utdanningen. En slik regulering kan bidra til å åpne opp for at studenter kan få opptak til en lærerutdanning underveis i studiet. Innpassing av tidligere utdanning kan bidra til at institusjonene kan uteksaminere studenter med en bredere fagsammensetning enn i dag.

For å sikre de profesjonsfaglige elementene i lærerutdanningene må det settes en grense for hvor mye av tidligere utdanning som kan innpasses. Tilrettelegging av didaktikk og praksis for mange studenter kan være krevende praktisk og økonomisk for institusjonen. Ut fra Utdanningsforbundets skjønn bør ikke mer enn 60 studiepoeng av tidligere gjennomført utdanning kunne innpasses i en femårig lærerutdanning. Dette forutsetter at praksis og fagdidaktikk skal gjennomføres i løpet av lærerutdanningen, dersom det mangler på godkjenningstidspunktet. Omfanget av innpassing av tidligere utdanning må utredes.

2. Praksis

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalgets forslag om at praksis fremdeles skal fordeles gjennom hele utdanningsløpet, at det skal være progresjon i praksisstudiet og at praksisstudiet skal være tilpasset studentenes fagvalg. Vi støtter også forslaget om at rammeplanene skal vektlegge overganger i utdanningsløpet. Hvordan dette best legges opp må være opp til den enkelte institusjon og samarbeidspartnerne i praksisfeltet. Utdanningsforbundet mener at studentenes kompetanse på overganger vil bli styrket om praksis i henholdsvis barnehage, grunnskole og videregående opplæring inngår.

Utdanningsforbundet får rapportert fra medlemmer og tillitsvalgte i praksisfeltet og i lærerutdanningsinstitusjonene at variasjon er stor når det gjelder hvor godt samarbeidet er og hva partnerne samarbeider om. Et tett, godt og likeverdig samarbeid er etablert mellom enkelte institusjoner og en del barnehager og skoler. Det er fortsatt ikke et tilstrekkelig og likeverdig samarbeid mellom lærerutdanning og praksisfeltet i hele landet. Å skaffe mange nok praksislærere i alle undervisningsfag i hele landet er utfordrende. Det er enda større utfordring å skaffe praksislærere med formell veiledningskompetanse. Skolene strekker seg ofte langt for at studentene skal få praksis i alle fagene de har valgt i utdanningen sin. Ved noen skoler er det etablert praksisteam, ved andre skoler er studentene innom undervisningen til lærere som ikke er praksislærere. Dette kan gjøre at kvaliteten på praksisopplæringen varierer, og kan bidra til at studenter ikke er tilfreds med praksis. Arbeidet for å sikre kvalitet i praksisopplæringen må prioriteres.

Det er mye som gjenstår når det gjelder profesjonsrettingen av utdanningene, for eksempel innen vitenskapsteori og metode, bachelor- og masteroppgaver og sammenheng mellom teoretiske og praksisrettede deler av utdanningene. Vi vet også at praksisopplæringen ikke dekker alle arbeidsoppgavene i læreryrket. Utdanningsforbundet mener det fortsatt må stilles krav til at lærerutdanningene skal være profesjonsrettede og skal gjennomføres i et nært samspill med profesjonsfeltet. Vi støtter oss på rapporten fra Faglig råd for lærerutdanning (2020) der det står at samarbeidene mellom praksisfeltet og lærerutdanningsinstitusjonene er på svært ulike utviklingsstadier. Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling sin rapport *Forslag til rammer for ansvarsdeling og samarbeid om praksisopplæring i lærerutdanningene* (2023) viser at det mangler arena for å planlegge og videreutvikle praksisopplæringen og dermed avgjørende profesjonsfaglige deler av lærerutdanningene. Innspill fra fylkeslagene i Utdanningsforbundet viser at det fremdeles er en del som skal på plass for å kunne kalle samarbeidet likeverdig. Det er Utdanningsforbundets oppfatning at uten krav om profesjonsfaglige tema, praksis i alle fag og tett samarbeid med praksisfeltet, vil profesjonsrettingen av lærerutdanningene svekkes betydelig. Fremtidige rammeplaner må stille krav om samarbeid med praksisfeltet og praksis i alle fag/kunnskapsområder. Utdanningsforbundets syn er at praksis skal være et absolutt krav i alle undervisningsfag i lærerutdanningene, se teksten over.

Utdanningsforbundet mener at all praksisopplæring skal være veiledet og vurdert. Veiledning av kvalifiserte praksislærere og profesjonsfaglige sterke faglærere i sammenheng med studentenes egen refleksjon, er et grunnlag for progresjon i studiet, og avgjørende for studentenes profesjonsdanning. Å fjerne kravet om at all praksis skal være veiledet og vurdert vil svekke relevansen og praksisnærheten til lærerutdanningene.

Vi vet at mange nyutdannede fra lektorutdanningen og praktisk-pedagogisk utdanning starter læreryrket i fellesfagene i yrkesfaglige programmer i videregående opplæring. Vi vet også at det meste av praksisopplæringen i disse lærerutdanningene gjennomføres innen studiespesialiserende programmer. For at studentene skal være godt forberedt for yrket må de kjenne til det særegne med både yrkesfaglige og studiespesialiserende programmer. Utdanningsforbundet mener at kravet om at studenter med fagbakgrunn i fellesfagene i videregående opplæring skal møte elever på ulike studieprogram i løpet av praksisopplæringen, må videreføres.

Det har over tid vært ytret ønske om å åpne opp for alternativ praksis, for eksempel innen virksomheter og organisasjoner som samarbeider med barnehage og skole som idrettsorganisasjoner, kulturskole, vitensentre, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), barne- og ungdomspsykiatrien/ voksen psykiatrien (psykiatrien) og skolehelsetjenesten. Dette er virksomheter med andre formål og mandat enn barnehage og skole. Praksis i slike virksomheter kan gi studentene innsikt i hvordan disse arbeider, men nødvendigvis ikke hvordan disse samarbeider med barnehage og skole. Det er uklart hvilke aktiviteter studentene skal gjennomføre i alternativ praksis, og hvem som skal veilede studentene. Ved å møte virksomheter i laget rundt barnehagen og skolen gjennom praksisopplæringen i barnehage og skole, kan studentene få styrket innsikt i relevant samarbeid. Da vil det også være praksislærer som har ansvar for veiledningen av lærerstudentene.

Utdanningsforbundet mener at det er behov for å legge inn formuleringer i rammeplanene som sikrer at alle studenter som del av praksisopplæringen i barnehage eller skole skal være i kontakt med virksomheter i laget rundt barnehagen eller skolen.

3. FoU-oppgave i de femårige utdanningene og vitenskapsteori og metode

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalgets vurdering i at det å fjerne FoU-oppgaven vil svekke forskningsbaseringen av lærerutdanningene. Vi ønsker å beholde kravet om en FoU-oppgave i løpet av de tre første årene og kravet om tidlig innføring av og progresjon i temaet vitenskapsteori og metode.

Utvalget foreslår at oppgaven skal «knyttes til studentens fag». Denne formuleringen sikrer ikke kombinasjonen mellom undervisningsfag og profesjonsfaget/pedagogikk. Men formuleringen åpner for at studenten kan ta flere valg i det de kan skrive disiplin faglige oppgaver i fag relevant skolen, i tverrfaglige tema eller i rent profesjonsfaglige tema innen pedagogikk eller didaktikk. Å styrke integrasjon mellom fag, didaktikk og praksis i lærerutdanningene har lenge vært et mål. Den kompetansen studentene får gjennom lærerutdanningene hviler tungt på sammenhengen mellom disse tre elementene i utdanningene. Mange studenter opplever lærerutdanningene som fragmenterte. Ved å dele opp i stedet for å smelte sammen, er det en fare for at profesjonsfaget svekkes og opplevelsen av at utdanningene er fragmentert øker. Utdanningsforbundet er av den oppfatningen at det er avgjørende å ikke svekke den profesjonsfaglige innretningen i FoU-oppgaven. Samtidig kan dagens formulering oppfattes som for detaljstyrende. Å stille krav om at «profesjonsfaglige tema knyttes til studentenes fag» vil åpne noe samtidig som det profesjonsfaglige sikres i FoU-oppgavene.

4. RLE som modul i PEL-faget

Utdanningsforbundet mener RLE ikke hører hjemme som del av faget pedagogikk og elevkunnskap. Vi mener videre at RLE ikke skal være et obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningene. Studiepoengene som brukes til RLE i dag må erstattes med 15 studiepoeng pedagogikk og elevkunnskap. Utdanningsforbundet er opptatt av at å fjerne RLE-faget ikke er i tråd med mandatet om «moderate endringer». Endringen må utredes nærmere.

5. Studie-/programplan

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalgets forslag. En enhetlig oppbygging, lik struktur og begrepsbruk kan bidra til å tydeliggjøre og synliggjøre de elementene som skal være felles i alle lærerutdanninger.

6. Internasjonalisering

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalgets forslag. Vi mener at å flytte all tekst om internasjonalisering inn i et punkt med samme overskrift i lærerutdanningenes studieplaner vil bidra til å rette oppmerksomhet mot internasjonalisering i alle lærerutdanninger.

7. Rammeplan for yrkesfaglærerutdanning for trinn 8–13

Utvalget foreslår å fjerne konkretiseringen av at 60 studiepoeng profesjonsfag skal være delt inn i 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng didaktikk. Utdanningsforbundet mener at konkretiseringen av 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng didaktikk må beholdes. Å fjerne den tydelige fordelingen mellom pedagogikk og yrkesdidaktikk kan føre til at pedagogikken blir nedtonet og får en for liten plass i utdanningen. Pedagogikkfaget skal ikke inkludere elementer fra andre fag eller kunnskapsområder. På den annen side kan det også føre til at yrkesfaglærerutdanningen i større grad kan få et allmennpedagogisk preg. Det er også mulig å se for seg at fagskoler og /eller praksisfeltet får eie større del av utdanningen, og at det akademiske og forskningsbaserte vil forsvinne.

At utdanningen skal ha både bredde og dybde må presiseres i rammeplanen. Å undervise på brede vg1 kan være utfordrende, så dette må de fremtidige yrkesfaglærerne forberedes til. På den andre siden, kan det bli for mye bredde, som også vil være uheldig. Dette kan handle om at ansatte mangler dybdekompetanse og dermed teoretisk kompetanse til å undervise over vg1. Presiseringen av bredde og dybde må derfor opprettholdes.

De to emnegruppene «Ledelse av læreprosesser» og «Skolen i samfunnet» bør beholdes. «Ledelse av læreprosesser» er ledelse av lærings- og utviklingsarbeid i et individ- og gruppeperspektiv. Her er pedagogikk sentralt, noe som det er viktig å sikre at blir ivaretatt i rammeplanen. Ved en fjerning av de to emnegruppene vil det kreve at de to perspektivene sikres gjennom læringsutbyttene, men det vil i så fall være en stor endring som utredes nærmere i neste fase.

Det må presiseres at selve bacheloroppgaven skal utgjøre 30 studiepoeng. Ved å endre formuleringen fra «oppgaven skal utgjøre 30 studiepoeng» til at «I det 3. studieåret inngår et emne på 30 studiepoeng med obligatorisk bacheloroppgave», åpnes det for at bacheloroppgaven kan utgjøre færre studiepoeng enn 30. Dette vil være svært uheldig og i verste fall svekke kvaliteten på oppgaven og også i utdanningen.

Utdanningsforbundet er av den oppfatningen at summen av de foreslåtte endringene i rammeplanen for yrkesfaglærerutdanningen er vesentlig, og at konsekvensene av slike endringer er uklare, og må utredes nærmere. De foreslåtte endringene er ikke i samsvar med rammeplanutvalgets mandat der det står at «det ikke skal gjøres større, substansielle endringer i utdanningene».

8. Harmonisering av struktur og formuleringer

Utdanningsforbundet støtter rammeplanutvalgets forslag om harmonisering av struktur og formuleringer. Vi mener harmonisering vil bidra til å synliggjøre likheter og forskjeller mellom utdanningene, letter lesbarheten og vil også tydeliggjøre felles elementer i alle lærerutdanninger.

Med vennlig hilsen

Morten Solheim
Fung. seksjonsleder

Gunn Gallavara
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.